Job i njegove kćeri

Hans-Jörg Ronsdorf · travanj 2021. · revidirano u listopadu 2026.

Niz predavanja o Knjizi o Jobu svratio mi je pozornost na Jobove kćeri. One su samo mali detalj u jednoj fascinantnoj knjizi staroga vijeka. Ona pripada najdojmljivijim književnim djelima povijesti. Nije ju lako čitati, a za biblijsku je knjigu prilično duga. Tko je uspije pročitati u jednom dahu, doživjet će tsunami za glavu, srce i duh. Riječ je, naime, o pitanju zašto pravedni i besprijekorni Job i njegova obitelj moraju proći kroz toliku nepravednu patnju i sudbinu. To je veliko pitanje, sve do danas, a Knjiga o Jobu koristan je prilog tom pitanju u obliku mudrosne književnosti. Konačan odgovor ne daje ni Job. Odgovor nije, kako to pokušavaju dokazati Job i njegovi prijatelji, teologija odmazde koja jednostavno utvrđuje: pravednik biva blagoslovljen, nepravednik kažnjen. To načelo nije odgovor na patnju u svijetu.

Ali to uopće nije moja tema. Riječ je, kao što rekoh, o malom detalju, o „usputnom proizvodu“ koji ima veze s temom uloge žene u Bibliji. Do sada ni u svojoj knjizi ni u radovima koji su uslijedili nisam razmatrao žene u Starom zavjetu. U Starom zavjetu ima žena koje su bile proročice, kraljice, sutkinje i predvodnice (na primjer Mirjam, sestra Mojsijeva i Aronova, Debora i Hulda kao proročice, Debora kao sutkinja, Estera kao kraljica). Ne kao nešto uobičajeno, nego kao iznimke. Tko pak iz toga zaključuje da je to model uloga koji je Bog htio, morao bi iz Staroga zavjeta obrazložiti da muškarci trebaju voditi, a žene slijediti. Sam izvještaj o stvaranju za to ne može poslužiti. Naprotiv, hijerarhijska neravnoteža između muškarca i žene posljedica je pada u grijeh i postala je dio koji je obilježio društva svih vremena, u različitim oblicima. ***Hijerarhija se ne pojavljuje prije, nego tek nakon pada u grijeh.***

Kada su živjeli Job i njegova velika obitelj?

Židovska predaja smješta Joba u Abrahamovo doba (i u doba Melkisedekovo). Dakako, postoje i druge teorije o tome kada se ta priča odigrala, ali ima smisla misliti na to doba i jednom usporediti život, izazove i kušnje Abrahama i Joba.

Ta dva čovjeka žive, dakle, prije davanja Zakona, prije žrtvene službe uređene Zakonom. Jedan postaje otac jednoga naroda, a povrh toga zemaljski otac svih vjernika. Job, iz zemlje Us, nije Hebrej, nije Izraelac. Pa ipak je poznavao živoga Boga. Kako ga je ili na temelju koje objave poznavao, ne znamo. U posljednjim poglavljima knjige Bog je izravno govorio Jobu. A Job je čak rekao: „Sada te oko moje vidje“ (Job 42,5). To je bilo njegovo unutarnje iscjeljenje. Pretpostavlja se da je Job živio na području današnjega Jordana, na mješovitom području stalnih naselja i pustinje.

Jobova je priča poznata. Sotona ima svoj pogled na to kako funkcionira vjera u Boga: to je posao, ili čak prljava igra. Bez nagrade nema odanosti Bogu. Upravo Job, jedan od najbogatijih ljudi Bliskoga istoka, postaje primjer koji pokazuje da se Sotona vara. Možda ne kod svih koji vjeruju u Boga, ali kod Joba da. Cijena tog dokazivanja je visoka. Ali njegov svršetak liječi Jobove rane. Svršetak kakav se u stvarnom životu prilično rijetko nalazi. Mnogi koji pate ne doživljavaju u ovom životu i u svojoj patnji izbavljenje kao Job.

U posljednjem poglavlju Jobu se sve vraća dvostruko. Što mu je Sotona oteo, dobiva natrag dvostruko. Desetero je djece izgubio, desetero djece dobiva nakon što je njegova patnja završila:

Job 42,13 Dobio je i sedam sinova i tri kćeri.

14 Prvoj je nadjenuo ime Jemima, grlica, drugoj Kesija, cvijet cimeta, a trećoj Keren-Hapuk, kutijica ličila.

15 U cijeloj zemlji nisu se mogle naći ljepše žene od Jobovih kćeri. Otac im je dao baštinu među njihovom braćom. (Einheitsübersetzung, njemački prijevod Biblije)

To posebno, štoviše u Starom zavjetu gotovo jedinstveno isticanje triju kćeri pokazuje preokret Jobove sudbine. Koliko je to isticanje kćeri posebno i neobično, toliko je jedinstven i preokret Jobove sudbine.

Što je tu neobično?

Pa, to što u to doba patrijarhata, u vrijeme kad su žene bile vlasništvo i imovina poput dobara ili stvari, upadaju u oči dvije stvari:

1. ***Samo se tri kćeri navode imenom, a ne i sinovi.***
2. ***Kćeri baštine jednako kao i njihova braća.***

Sam Job daje imena i dodjeljuje im baštinu, a da ne daje prednost braći. U tome se prepoznaje veliko poštovanje koje Job kao otac ima prema svojim kćerima, i to protiv struje svojega vremena i svoje kulture. To je samo pretpostavka – ne dokaz, nego prije indicija: jesu li Jobove patnje promijenile njegov pogled na žene?

Kao Abraham i kao mi, on je bio dijete svojega vremena. I on i mi obilježeni smo društvom u kojem živimo. Tadašnja slika o ženi (kao i današnja) odgovarala je riječi kazne izrečenoj Evi u Post 3,16: „Za njim (tvojim mužem) žudjet ćeš, a on će vladati nad tobom“. Uvijek sam govorio da taj odnos muža prema ženi i obratno nije bio negativan u svim mogućim oblicima, mjereno onim kako ga je Bog bio zamislio. Bilo je pozitivnih iznimaka, koje su ipak potvrđivale pravilo. Patrijarhat nije odraz Božjega očinstva nad njegovom obitelji, nego svjetovni društveni sklop obitelji i roda, u različitim oblicima, na svim kontinentima, sve do konzervativnoga evanđeoskog svijeta.

U svakom slučaju, Job nešto posebno ne vidi u sinovima, nego u kćerima.

Najvažnije životne lekcije ne učimo kroz ono što je dobro i ugodno, nego kroz patnje. One nas mijenjaju. Ali nema nikakve sigurnosti da nas uvijek privlače k Bogu. I dobro i zlo što ga doživljavamo može nas privući k Bogu, ali nas može i udaljiti od njega, ako je naša reakcija srdžba i razočaranje. Job na neki način izlazi iz patnji pročišćen. Pomiren je s Bogom, a jednako tako i sa svojim bližnjima, počevši od svoje žene.

Današnji pogled mnogih konzervativnih kršćana na pitanje spolova jest hijerarhijska podređenost žene te zabrana da na bogoslužju govori, poučava i vodi. A kućno područje smatra se njezinim biblijskim poljem djelovanja. To je shvaćanje toliko čvrsto ukorijenjeno kod današnjih pastora i starješina ili vođa crkava da se mora dogoditi nešto posebno kako bi napustili to svjetovno shvaćanje i prihvatili način gledanja Stvoritelja i Otkupitelja. Ne, ne mislim da je za to potrebna osobna priča poput Jobove, nego samo da za promjenu mišljenja nije dovoljno samo preokrenuti neku formulu. To ide mnogo dublje, i potrebna je hrabrost da se drugačije misli, da se za to zauzme i da se u skladu s tim djeluje.

Usput rečeno, nije riječ o tome da muškarci ne bi smjeli smatrati žene lijepima. Tri su kćeri doista bile upadljive ljepotice , gotovo kao tri anđela za Joba. Tu ljepotu muškarci žele posjedovati. Oni žude za tom ljepotom i to smiju. Ali ne kao za vlasništvom kojim mogu slobodno raspolagati, nego da je štite, da u njoj uživaju i da joj ostanu vjerni. Kao što je to živio i sam Job (Job 31,1).

Imena

Imena triju kćeri neobična su za naše uši, ali, kao tako često u Starom zavjetu, puna značenja. Benedikt Peters u svojem komentaru Knjige o Jobu objašnjava ih ovako:

„14. redak. ‚***I prvoj nadjenu ime …***': Saznajemo samo imena Jobovih kćeri. Prva se zvala ***Jemima***, jəmîmâh, od jôm, ‚dan', dakle otprilike ‚***ona svijetla kao dan***'. To otprilike odgovara grčkom ženskom imenu Helena, ‚ona koja svijetlo sja'. Nakon noći patnje Jobu je sada svanuo svijetli dan blagostanja. Ime može, prema jednom arapskom korijenu riječi, značiti i ‚golubica'.

Druga se zvala ***Kesija***, qəṣîʿâh, to je mirisni začin kasija (Izl 30,24; Ps 45,9). Keren-Hapuk, qæræn happûk, rog je u kojem se čuvao stibij, crno ličilo za oči kojim su se žene služile."[1]

„Tri imena koja upućuju na njegovo obnovljeno blagostanje (Post 4,25; 5,29).

Jemima – ‚danje svjetlo', nakon njegove ‚noći' bijede; Maurer pak: ‚golubica'.

Kesija – ‚kasija', aromatična biljka (Ps 45,9), umjesto njegova odbojnog daha (19,17) i njegovih čireva.

Keren-Hapuk – ‚rog stibija', boja kojom su žene bojile vjeđe; za razliku od njegova ‚roga uprljanog u prašini' (Job 16,15) [Neues Leben, njemački prijevod Biblije: ‚Moj ponos i moja čast leže u blatu.']

Imena upućuju i na ljepotu njegovih kćeri."[2]

Baština

„15. redak. ‚baštinu među … braćom' – na Istoku neobična naklonost prema kćerima, koje su prema židovskom zakonu baštinile samo ako nije bilo sinova (Br 27,8), dokaz blagostanja i sloge."[3]

„I otac im je dao baštinu usred njihove braće. Taj Jobov čin, koji strogo krši propise Mojsijeva zakona (Br 27,8), ali koji svoju usporedbu ima prije u određenim obiteljskim običajima Arapa nego u specifično hebrejskim praksama, trebao je kćerima omogućiti da i nakon udaje i dalje žive među svojom braćom; ***zato se spominje kao znak bratske i sestrinske sloge koja je vladala među tom kasnijom Jobovom djecom kao i među ranijom (usp. 1,4).***"[4]

U svojem komentaru Knjige o Jobu Benedikt Peters pogođeno piše: „Kad nas Bog zove imenom ili nam daje ime, pokazuje što mu značimo. Jobova obnova zacijelo je zalog obnove svih stvari na kraju vjekova. Tada će i žene napokon biti uzdignute u rang i napokon će im pripasti čast koja im je kroz tisućljeća ljudske povijesti bila uskraćena, a koju su im muškarci ipak dužni iskazivati: ‚***Vi muževi, isto tako živite s njima razumno, kao sa slabijom posudom, ženskom, i iskazujte im čast, jer su i one subaštinice milosti života, da vaše molitve ne budu priječene***' (1 Pt 3,7). Muževi trebaju svojim ženama iskazivati čast koja im pripada kao baštinicama, jer im je ‚***njihov otac***' dao ‚***baštinu usred njihove braće***' (usp. Br 27,7)."[5]

Petar u svojem vremenu u kojem su prevladavali muškarci smatra potrebnim upozoriti čak i vjerne muževe na to da žene sada baštine jednako. To je u Mojsijevu zakonu bilo tako samo kad nije bilo braće.

Ali u Kristu nema ni muškog ni ženskog (Gal 3,28). I tako bi bio blagoslov kad Benedikt Peters ne bi žene samo dijelom puta uzdizao u rang koji im po njegovu mišljenju pripada, nego kad bi prošao cijeli put. Nametati im jednostranu podložnost, zabranjivati im govor (molitvu, propovijedanje, poučavanje) i

vodstvo – upravo su to znakovi palog svijeta, a ne novoga stvorenja, koje ne dolazi tek poslije, nego je već počelo s crkvom kao novim čovjekom (Ef 2,15).

Toliko o Jobovim kćerima, koje se poput svjetionika ističu iz mase i koje su već u staro doba bile znak koliko bi žene trebale biti vrijedne i ravnopravne sa svojom braćom. Ako je to vrijedilo već tada, onda danas još i više.

Bilješke

1. Benedikt Peters, *Kommentar zum Buch Hiob* (na njemačkom), Bielefeld: CLV 2020, str. 412.
2. Jamieson, R. / Fausset, A. R. / Brown, D., *Commentary Critical and Explanatory on the Whole Bible*, I, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, WA 1997, 344.
3. Jamieson, R. / Fausset, A. R. / Brown, D., *Commentary Critical and Explanatory on the Whole Bible*, I, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, WA 1997, 344.
4. Lange, J. P. / Schaff, P. / Lewis, T. / Zöckler, O. / Evans, L. J., *A Commentary on the Holy Scriptures: Job*, Logos Bible Software, Bellingham, WA 2008, 631.
5. Peters, *Kommentar zum Buch Hiob*, str. 412.